

Insolvenční správci v roce jedna

JUDr. MICHAL ŽIŽLAVSKÝ

Prvního ledna letošního roku nastala významná změna, která se týká insolvenčního procesu. Jde o změnu systému ustanovování insolvenčních správců. Odborná veřejnost již zaznamenala, že od Nového roku mohou působit jako správci pouze osoby, které získají povolení Ministerstva spravedlnosti ČR.¹ Méně se již ví, že existují **dvě kategorie správců** – správci se zvláštním povolením pro insolvenční řízení velkých dlužníků a finančních institucí, a „základní“ správci pro ostatní řízení.

Obecné a kvalifikační předpoklady

Do konce roku 2009 bylo insolvenčních správců několik tisíc. Počátkem roku 2010 většina z nich ztratila oprávnění k výkonu činnosti. Nyní má příslušné povolení necelých 200 insolvenčních správců. Jen někteří z nich disponují i zvláštním povolením.²

Základní povolení k výkonu funkce insolvenčního správce vydalo ministerstvo spravedlnosti tomu, kdo splnil obecné a kvalifikační předpoklady. Obecnými předpoklady jsou plná způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, uzavření pojistné smlouvy a úhrada správního poplatku.³ Kvalifikačními předpoklady jsou vysokoškolské vzdělání magisterského studijního programu a složení (základní) zkoušky insolvenčního správce.⁴ Zkouška je písemná a ústní a zohledňuje multidisciplinární charakter výkonu funkce insolvenčního správce. Zjišťují se při ní znalosti z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva, občanského práva procesního, správního práva, finančního práva, řízení podniku, účetnictví a zejména schopnost aplikace insolvenčního práva.

Zvláštní povolení vydalo ministerstvo spravedlnosti osobě, která splnila všechny uvedené podmínky a složila ještě

zvláštní zkoušku insolvenčního správce.⁵ Zvláštní zkouška zahrnuje velmi širokou oblast. Zkoumá se znalost právní úpravy úpadku dlužníka, který je finanční institucí se zvláštním režimem nebo obchodníkem s cennými papíry, centrálním depozitářem, provozovatelem vypořádacího systému, organizátorem trhu s investičními nástroji, investiční společností, investičním fondem nebo penzijním fondem, a prověřují se znalosti potřebné k výkonu funkce insolvenčního správce velkého dlužníka.

Podrobnosti zkoušek upravuje zvláštní předpis.⁶ Fyzická osoba, veřejná obchodní společnost nebo zahraniční společnost získává oprávnění k výkonu funkce insolvenčního správce dnem nabytí právní moci povolení nebo zvláštního povolení, vydaného Ministerstvem spravedlnosti ČR. U právnických osob musí splňovat obecné i kvalifikační předpoklady ohlášený společník. Ten musí učinit prohlášení, že bude vykonávat činnost insolvenčního správce pouze v rámci příslušné právnické osoby.⁷

Určení správce soudem, reorganizačním plánem anebo věřiteli

Insolvenčního správce pro konkrétní řízení ustanovuje soud. Je-li třeba ustanovit správce, insolvenční soudce požádá předsedu soudu o určení osoby správce. Předseda soudu při určení osoby správce přihlíží zejména k osobě dlužníka a k jeho majetkovým poměrům, jakož i k odborné způsobilosti správce a k jeho zatížení.⁸ Pokud je s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení reor-

1 § 3 a § 40 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, v platném znění. Zákon o insolvenčních správcích nabyl účinnosti 1. 1. 2010. Dne 1. 1. 2010 skončilo dvouleté přechodné období, kdy mohli ještě působit správci bez povolení (bez splnění obecných a kvalifikačních předpokladů).

2 § 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích.

3 § 6 odst. 1 písm. a), d), e) a f) zákona o insolvenčních správcích.

4 § 6 odst. 1 písm. b) a c) zákona o insolvenčních správcích.

5 § 6 odst. 2 písm. a) a b) zákona o insolvenčních správcích.

6 Vyhláška č. 312/2007 Sb. o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců.

7 Zejm. ust. § 5, § 6 a § 8 zákona o insolvenčních správcích.

8 § 25 odst. 2 insolvenčního zákona.

ganizace a osoba správce je určena reorganizačním plánem (zatím výjimečný případ), ustanoví soud správcem tuto osobu.⁹ Osobu správce mohou určit též věřitelé na první schůzi věřitelů, která nejbližší následuje po přezkumném jednání.¹⁰ Insolvenční správce musí splňovat ve všech uvedených případech **obecné i kvalifikační předpoklady**, vypočtené výše.

Správce musí být ustanovena osoba, zapsaná v seznamu insolvenčních správců. To neplatí pouze tehdy, pokud správce **nelze vybrat z tohoto seznamu**. Pokud by však měla být ustanovena osoba mimo seznam, musí i ona splňovat **obecné i kvalifikační předpoklady**.¹¹ Je otázkou, kdo bude splňovat tyto předpoklady, aniž bude zapsán v seznamu (splní-li předpoklady, zapíše se do seznamu). Je třeba vnímat, že seznam obsahuje téměř 200 osob a není teritoriálně členěn. Pro ustanovení osoby mimo seznam tak musí nastat situace, kdy nelze ustanovit **žádnou** z těchto osob. Pravidlem tedy bude ustanovení osoby, zapsané v seznamu – v jeho zvláštní části u velkého dlužníka a finanční instituce a v jeho obecné části v ostatních případech.

Ač to snad vyplynulo z již uvedeného, musím vyvrátit jeden obecně rozšířený omyl. Tím omylem je, že správci zapsaní ve zvláštní části seznamu mají být ustanovováni jen v případě finančních institucí. Zákon sice vyžaduje tyto správce, je-li dlužníkem finanční instituce, tedy banka, spořitelna a úvěrní družstvo, instituce elektronických peněz, pojišťovna nebo zajišťovna anebo některé další

obdobné subjekty.¹² Insolvence se ale bude týkat finančních institucí **ojedinele**. **Zákon vyžaduje správce se zvláštním povolením zejména v běžných insolvenčních řízeních všech velkých dlužníků.**

Kdy základní správce a kdy správce se zvláštním povolením

V praxi nebude činit problém ustanovit správce, zapsaného v obecné části seznamu, neboť zde není třeba zkoumat žádné parametry dlužníka. Problém může nastat v případech, kdy je třeba ustanovit správce ze zvláštní části seznamu.¹³ S ohledem na kategorickou dikci zákona musí být ustanoven správce se zvláštním povolením nejen finančním institucím, ale i dlužníkům, u kterých je **bez dalšího přípustná reorganizace** (ať již bude úpadek řešen reorganizací nebo konkurzem).¹⁴ To jsou dlužníci s obratem nad 100 000 000 Kč nebo s více než 100 zaměstnanci (stačí naplnění jednoho kritéria).¹⁵ Ty označují jako velké dlužníky.¹⁶

Požadavek na správce se zvláštním povolením platí nejen tehdy, když správce ustanoví soud, ale i v případě, kdy jej navrhne dlužník v reorganizačním plánu.¹⁷ Platí i pro věřitelskou volbu insolvenčního správce.¹⁸

K tomu, aby byl ustanoven správce se zvláštním povolením vždy, kdy to zákon vyžaduje, musí vytvořit podmínky předsedové soudů.¹⁹ Ti mohou vyžadovat informace o obratu dlužníka a počtu jeho zaměstnanců od insolvenčních soudců v rámci jejich žádosti o určení osoby správce. Tyto informace jsou poměrně snadno zjistitelné. Podá-li insolvenční návrh dlužník, je povinen připojit seznam svých zaměstnanců.²⁰ Podá-li návrh věřitel, soud může uložit dlužníkovi, aby mu předložil seznam zaměstnanců nebo může zjistit počet zaměstnanců z vyjádření dlužníka k návrhu, případně při nařízeném jednání.²¹ Informace o obratu dlužníka je zpravidla zjistitelná z poslední účetní závěrky dlužníka, uložené v obchodním rejstříku.²²

Vadné ustanovení správce a povinnost odstranit vadu

Pokud soud ustanoví správcem osobu, která nesplňuje obecné a kvalifikační předpoklady, půjde o vadu řízení. To platí, i když soud „nepozná“ velkého dlužníka a ustanoví základního správce, ač má být ustanoven správce se zvláštním povolením. Základní správce nesplňuje kvalifikační předpoklady pro řešení úpadku velkého dlužníka a jeho nekvalifikovaný postup může mít dopad na stovky a někdy i tisíce věřitelů. Ať již ale půjde o malého či velkého dlužníka, vždy, když bude správcem osoba, která nesplňuje obecné a kvalifikační předpoklady (nedisponuje příslušným povolením), bude v řízení působit procesní subjekt, který k tomu **není ze zákona oprávněn**.²³

Insolvenční správce nemá k dispozici žádný opravný prostředek proti vadnému rozhodnutí, kterým byl ustanoven správcem. Proti rozhodnutí o ustanovení správce je sice odvolání přípustné,²⁴ správce však není aktivně legitimován k podání odvolání. Není účastníkem řízení

9 § 25 odst. 1 insolvenčního zákona.

10 § 29 insolvenčního zákona.

11 I v tomto případě zákon *výslovně* vyžaduje splnění obecných i kvalifikačních předpokladů (viz § 22 odst. 2 insolvenčního zákona).

12 § 3 odst. 2 o insolvenčních správcích ve vazbě na § 2 písm. k) insolvenčního zákona.

13 Pro úplnost je třeba říci, že ve zvláštní části seznamu se zapisují *insolvenční správci se zvláštním povolením*. Tyto správce je třeba odlišovat od *zvláštních insolvenčních správců* (to nejsou správci pro celé řízení, ale odborní specialisté na dílčí problematiku – viz § 35 insolvenčního zákona).

14 § 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích.

15 § 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích ve vazbě na § 316 odst. 4 insolvenčního zákona.

16 Pojem „velký dlužník“ nesouvisí s obvyklou kategorizací podniků, ale s počtem věřitelů, jaký takový dlužník zpravidla má. Při obvyklé kategorizaci podniků se zpravidla hovoří o „velkém podniku“ až při obratu nad jednu miliardu Kč a více než 250 zaměstnancích.

17 § 25 odst. 2 ve vazbě na § 21 insolvenčního zákona a § 17 zákona o insolvenčních správcích.

18 § 29 odst. 2 insolvenčního zákona (soud nemůže potvrdit vyměněného insolvenčního správce, pokud nesplňuje zákonné podmínky pro výkon funkce).

19 Jde o postup v rámci řízení dle § 25, příp. § 29 odst. 2 insolvenčního zákona, směřující k zajištění toho, aby funkci insolvenčního správce vykonávala výhradně osoba, která je k tomu oprávněna ze zákona (dle § 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích).

20 § 104 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona.

21 § 128 odst. 3 a § 133 insolvenčního zákona.

22 Konkrétně z výkazu zisku a ztráty dle § 18 odst. 1 písm. b) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v platném znění. Jednotlivé položky výkazu zisku a ztráty mohou být členěny buď druhově, nebo účelově. Relevantní je součet všech tržeb a výnosů dle prováděcí vyhlášky č. 500/2002 Sb. k zákonu o účetnictví, a to buď dle přílohy č. 2 – druhové členění (součet položek, označených čísly I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII., IX., X., XI., XII. a XIII.), nebo dle přílohy č. 3 – účelové členění (součet položek, označených čísly I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII., IX. a X.).

23 § 3 odst. 1 a 2 zákona o insolvenčních správcích a contrario § 6 zákona o insolvenčních správcích.

24 § 26 insolvenčního zákona.

a zákon mu ani výslovně nepřiznává právo podat opravný prostředek. Odvolání mohou podat jen účastníci řízení (dlužník a věřitelé)²⁵ a ze zákona ještě státní zástupce, pokud vstoupí do řízení.²⁶ Z pohledu správce bude zřejmě nejefektivnějším postupem podání vlastního návrhu na odvolání z funkce, případně podání žádosti o odvolání z funkce.²⁷ Motivem může být hrozba zproštění z funkce pro porušení povinnosti odborné péče (pokud správce vykonává funkci, ač musí vědět, že pro to nesplňuje zákonné podmínky), spojená s hrozbou zrušení povolení k výkonu funkce správce.²⁸

Správce však **nemusí mít vždy zájem na svém odvolání z funkce**, případně **nemusí ihned rozpoznat velkého dlužníka** v případech, kdy má být ustanoven správce se zvláštním povolením. Zde **mohou** věc řešit jak dlužník, tak věřitelé, případně státní zástupce, a to cestou odvolání proti rozhodnutí o ustanovení správce.²⁹ Věřitelský výbor může podat návrh na odvolání správce z funkce.³⁰ **Kdokoli může dát podnět soudu k odvolání správce. Zákonnou povinnost odstranit vadu řízení, jakmile ji zjistí, má ale insolvenční soud.** Ten **musí** odvolat správce i bez návrhu, jakmile zjistí, že ustanovil osobu, která nesplňuje zákonné podmínky

pro výkon funkce.³¹ Stát bude zřejmě odpovídat věřitelům i dlužníkovi za škodu, způsobenou vadným rozhodnutím soudu o ustanovení správce, jakož i za škodu, způsobenou nesprávným úředním postupem soudu, spočívajícím v tom, že soud neodvolá správce z funkce (ex officio) ani poté, co již musí vědět, že správce nesplňuje zákonné podmínky pro výkon funkce.³²

Autor, pražský advokát, je členem představenstva České advokátní komory a předsedou odborné sekce pro insolvenční právo.

25 § 14 insolvenčního zákona.

26 § 69 insolvenčního zákona.

27 § 31 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona.

28 § 32 odst. 1 insolvenčního zákona a § 13 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích.

29 § 26 insolvenčního zákona.

30 § 31 odst. 1 insolvenčního zákona.

31 § 31 odst. 1 insolvenčního zákona (slova „i bez návrhu“).

32 Mám na mysli odpovědnost státu dle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, v platném znění.